

Видає „Видавниче Товариство імени Б. Грінченка“.

Виходить 6 разів на місяць.

Ціна одного примірника 2 фен.

Ч. 7. (54).

Вецляр, 5. лютого, 1917. р.

Рік III.

Що принесе українському робочому народови Самостійна Україна?

Кожда держава представляє сьогодні велике хазяйство. В хазяйстві, де є своя рідня—батько, мати й діти, всі вони роблять і пильнують свого хазяйства, кожде з них стараєть ся, аби не тільки йому самому, але всій рідні жило ся краще. Добрий батько й мати дбають про свої діти, а діти знов не забувають про батька й матір. Спільною працею, спільним добром вони всі дружно поділяють ся. В другому-ж хазяйстві, де є багато наймитів, зовсім инакше живеть ся. Хазяїн зі своєю ріднею, тільки й поглядає зкоса на своїх наймитів, підганяє їх, щоб ті як найбільше й довше робили. Захворіє наймит, хазяїн сердить ся й слабого жене до роботи; взяв наймит кусок хліба, вже й лає хазяїн, що багато їсть, а попросить наймит чистої сорочки, білля, так і кричить хазяйка: „ще в тім можеш ходити“. В такому хазяйстві стараєть ся хазяїн взяти зі своїх наймитів як найбільше, а дати за те наймитам як найменше.

Точнісінько так є воно в державі. Держава, де є один нарід, де всі балакають і зчать ся на своїй рідній мові, як пр. Шве-ди, Німці, Французи, Болгари, в такій на-

ціональній державі жнеть ся кождому, як в тому хазяйстві—це є своя рідня. Така держава стараєть ся, аби в неї було як найбільше ріжних шкіл, щоби нарід ввесь був грамотний, індустрія (фабричн. пром.) щоб була своя, земля як найбільше родила і тому правительство на кождому кроці підшрає розвиток сільського хазяйства, робить такі торговельні умови з иншими державами, щоби власний нарід не відчував дорожнечи в себе. А нарід робочий має в такій державі всі засоби до культурного та економічного розвитку і при помочи тих засобів він доби-ваєть ся дуже скоро впливу й значіння на державну політику, як це ми бачимо в Швеції, Данії, Німеччині, Франції, і т. д.

Зовсім инакше виглядає держава, де є багато ріжних народів, як прим. в Росії. Держава Росія представляє зараз з себе теж саме хазяйство з наймитами. Хазяїн—Московщина дивить ся, аби з своїх наймитів-інородців як найбільше визискати, чим мога більше від них взяти.

На інородців-Українців хазяїн-Московщина накладає: 1) дуже великі тягарі і україн. робоч. нарід мусить платити дуже високі

безпосередні податки, а ще більше посередних податків, так що на 1 коп. безпосереднього податку є 19 коп. посереднього. 2) українського робочого висилає хазяїн—Московщина в кожній війні все на перший вогонь (бо хазяєви не жалко наймитів). 3) Торговельні умови є такі, які вигідні для хазяїна—Московщини; через те праця й плоди українського хлібороба, як жито, пшениця, ячмінь, худоба є дуже дешеві, а плуг, машина, шкура, сіль і все те, що український селянин мусять купити, стоїть дуже дорого. 4) Хазяїн Московщина утисками не дає розвинути ся українському робочому народови культурно й економічно: забороняє українські часописи, книжки, школи і т. д., через те і відбирає всяку змогу українському народови, щоби він міг впливати на державну політику і поліпшити своє нужденне життя.

Коли ж може український робочий нарід добити ся кращої долі?

Тоді, коли ми всі Українці перестанемо бути наймитами, коли ми кинемо свого хазяїна-Московщину.

Український робочий нарід аж тоді буде мати краще життя, як в нас не буде „хахлів, Малоросів“, а всі стануть великою українською сімєю і та сімья буде мати свою політичну незалежність—Самостійну, Вільну Україну.

Щож принесе українському народови Самостійна Україна? Те все, чого зараз не достає нам всім, а се культурний і економічний розвиток, який ми будемо мати на Самостійній Україні.

Школи народні будуть в нас в кожному селі, наука по школах буде безплатна для всіх, і діти будуть дуже легко й радо вчити ся, бо вся наука буде в їхній зрозумілій мові. Сама наука по школах буде модерна, житьова, як є в краях західної Європи. Свобода віри буде теж на Україні. Так само українська преса, часописи й книжки будуть мати свободу критики в державному хазяйстві і український робочий нарід буде мати свободу організовувати ся, спільно радити, скликувати збори, віча й спільно слідити та критикувати за державною господаркою.

В Самостійній Україні буде мати україн. нарід свій парламент і вибори до парламенту будуть загальні, рівні, тайні й безпосередні, при яких виборах багаті й бідні будуть зрівнані. Такі самі вибори будуть і

по громадах, по селах на сільського начальника. Через те і вся громада буде мати вплив й значіння на політику державну в Самостійній Україні.

Земельні порядки будуть теж аж до самого коріння змінені в користь малоземельних хліборобів. Торговельні умови будуть такі, якби користі були для нашого селянина—хлібороба. Україна—земля дуже богата не тільки на продукт, але й на різні земні плоди, як вугля, караєни, залізо і т. д. і в нас дасть ся розвинути індустрію і промисл.

Розвиток індустрії й промислу підносить завсїгди добробит народу. І всі інші засоби, які є потрібні для поліпшення свого життя осягне український робочий нарід у Самостійній Україні. Тільки треба, щоб ми, Українці, більше розбирали ся й слідили за українською справою, бо чим більше ми свідомі прийдемо на зустріч Самостійній Україні, тим кращі будуть закони й умови життя для українського робочого народу.

Подольк.

Голос Вільсона в справі мира.

Дня 23. січня виступив з бесїдою до Сенату президент Сполучених Держав, Вільсон, в якій говорив про можливість мира. Заяви воюючих держав дали до зрозуміння, що ніхто не хоче знищити противника, отже мир мусять бути без побіди. Лише мир на рівних умовах буде тривалим миром. Рівність націй, на якій має і мусять основувати ся мир, мусять в собі містити рівність права.

Ніякий мир не буде тривким, коли він не признає того, що всяке правительство мусять виводити свою владу з признання правного, що ніде не може бути такого права, щоби можновладець відступав другому можновладцеві який небудь нарід, як свою власність. На тій основі мала би одностійно повстати самостійна Польща (про інші народи не говорив.) Але всюди має бути забезпечена недоторканість безпечности життя, богослуження, індивідуального і господарського розвитку всіх народів, які лише дотепер жили під владою правлїнь ворожих їм вірою і метою.

Кожний великий нарід повинен мати безпосередний доступ до моря, отже морські дороги мусять бути вільні, а вільні моря мусять бути найпершою умовою мира.

Тому морські і сухопутні армії і мілітарні приготування мусять бути обмежені, бо инакше мир тривким не буде. Без уступок і без жертв не є можливий мир.

Як президент великої нейтральної держави, предкладає, щоби народи прийняли доктрину президента Монре, як доктрину цілого світа: щоби ніякий нарід не простягав свого правління на другий нарід чи націю, а протинно, щоби кождий нарід, малий чи великий і сильний, міг сам означувати свою форму правління і свій розвиток без перешкод, без загрозень, явно і відважно. Ніякий нарід не повинен заключувати в будучині союзів з другим, але щоби всі зєдналися в однім дусі для одної мети, для одного діла, щоби осягнути спільний інтерес: уживати свободи під спільним покровом.

Се має порішити спільна конференція(?) міжнародна всіх народів.

У відповідь на сю ноту звернула ся езекутива індійської національної партії до Вільсона о посередництво о звільнення Індії з під пановання Англії. Опісля комітет патріотів Альжирії, Тунісу і Марокко о звільнення з під пановання Франції. Поневолені народи Росії уже звертали ся до Вільсона о визволення з ярма московського. А Словінці, Чехи, Хорвати запротестували, що вони не хочуть увільнити ся від Австрії, де вони є вдома.

Пчоли теж провадять війну.

Багато вчених доказують, що пчоли також ведуть між собою страшні війни. І зараз один вчений парижської академії Боннар каже, що причиною війни між пчолами є те саме, що й між людьми. В якій державі пчіл, себто в улію (бо кождий улій з роєм представляє державу, королівство з королевою на чолі) не стає средств до життя (меду) й тоді нападає такий рій на другий і коли побідить ворога, забірає мед. Але найбільше є війна серед пчіл ізза заборчої політики якого небудь рою. І так, возьмім за примір, що в одному селі є пасіка. В тій пасіці є сильні рої й слабкі. Сильні рої мають нераз великий улій (багато землі) й багато меду. Тоді той великий, сильний рій хоче ще стати сильнішим і багатішим, нападає війною на слабші рої, щоб їм майно все забрати, а рій знищити (так само, як велика Росія напала зараз на Галичину й Буковину, щоби знищити Українців, а їхнє майно, землю собі забрати).

Якжеж виглядає така війна між пчолами? Зовсім так, як і між людьми. Бої ведуть ся в самій вошині. На крайніх комітках стоять сильні зорганізовані відділи, вони обороняють свою вітчину від ворога. За кождим відділом стоїть до бою готова резерва. Колиж резерва бачить, що передні відділи не можуть дати собі ради з ворогом, снішать всі на

поміч. Піоніри є також свої. Саме коли починаєть ся війна, то всі піоніри вилітають на двір і по березах, тополях збірають липкий клей і тим клеєм замурують, укріпляють свої комірки в улію, так що ціла вошина виглядає наче велика мурована кріпость; до кріпости цієї ведуть 3—4 маленькі брами. Колиж ворогові вдасть ся на силу вдерти ся в ворота тої кріпости, то зараз за брамою кругом є перші окопи. Мешканці цієї кріпости ховають ся зараз в ті окопи, а ворог наступає. І тут ведеть ся побідна борба, як у нас в окопах. Не можуть мешканці вдержати ся в перших окопах уступають в другі, сильніще збудовані. Борба триває доти, доки якийсь рій не буде зовсім побитий. Тільки ночами пчоли не воюють, бо затемно, а також не воюють і в погану погоду.

П-к.

До праці!

Вже ранок, мій друже,
До праці вставай!
Праці завзятої
Просить наш край.

До праці і руки
І ум приклади,
Знай,—не потратять ся
Марно труди.

З часом їх оцінять
України сини,
Вік тобі вдячними
Будуть вони.

Поглянь кругом себе:
Велике зло
В чорну годиноньку
Край повило:

Панує неправда,
Народ у ярмі,
Вістники правдоньки
Гинуть в тюрмі...

Вставай же, мій друже,
І сонних буди,
Проти гнобителів
Сміло іди!

Душу і тіло
За правду віддай...
Праці великої
Просить наш край.

К. Гучний.

3 таборового життя.

Просвітна Громада ім. М. Драгоманова. На відділовому засіданні 27. січня були прийняті звіти референтів, визначених Просв. Громадою для роботи по бльоках спільно з представниками організації старших бараків. В бльоках—2, 3, 6, 7, 8 й 9-му відбулись за 2 тижні 13 рефератів та читанок з дискусіями. Вразіння скрізь дуже добре; помітно деякий поступ.

2. лютого малось друге засідання, на якому референти дали нові справоздання. Прийнято одного нового члена. Обговорена була далі справа з запомогами. Ухвалено написати історію всієї просвітної роботи, поза школою, за весь час існування табору.

Присутніх на засіданнях було до 40 членів.

Б.

Учительський Гурток Просвітної Громади ім. М. Драгоманова. 31. січня і 1. лютого відбули ся збори учительського гуртка, на яких прийнято двох нових членів та давались звіти з двохтижневої діяльності у п'ятикласовій таборовій школі і її відділах.

Учнів ві всіх п'яти класах пересічно буває до 240, а в лязареті до 12—18; у інвалідів 10. бльоку в останні тижні занять майже не відбувало ся, бо було зимно; по обговоренню цього факту прийшли до висновку, щоби до часу, коли стане тепліше, ученики-інваліди ходили б до головної школи.

По огляді занять в кожній класі ухвалено ввести в першій класі 3 години історії і 2 години географії, крім грамоти і рахунків, як було до сього часу. Також введено 2 години історії у другій класі та побільшено число годин співу в класах.

Заряджено упорядкувати п'яту класу школи щодо списків і контролі. Списки учеників школи рішено перевірити для вияснення, кого лишити в них, а кого виключити.

Ухвалено виробити точну програму школи для всіх клас і проєкт її доручено написати одному з членів-учителів.

Відчитана була історія таборової школи першого і другого періоду її існування, до осені 1916 року.

Для нормального відбування курсів німецької мови заряджено винайти теплі помешкання для занять на курсах по обіді.

Присутніх на зборах було 16 членів гуртка.

В. Г.

Т-во „Січ.“ У четвер, 1. лютого, на загальних зборах Товариства проф. Б. Л-ий на запросини Т-ва виголосив дуже цікавий реферат про життя й устрій Запорозької Січи. На початку шановний референт зазначив, що з цілої минувшини нашої видно, що наш народ не зносив гнету, не хотів, щоб над ним хтось панував і все рвав ся до волі; це само слово „козак“ у розумінню нашого народу означало вільну людину. Козаками називали тих, які не хотіли бути кріпостними й утікали туди, де їм забезпечувано волю, независиме життя—на Запорозжжє.

„Поєдете—увідіте!“

В нашій артилер. бригаді все було вже приготовлено для відїзду і з ранку ми виступили в похід до близької залїзниці, до станції Б., до якої і приїхали в обідню пору. Розмістили ся аби як по вагонах з кіньми, гарматами та иншим і стали чекати відїзду.

Аж ось раптом почувалась команда: „Смирно!“ і нам оповістили, що зараз прийде благословляти нас Командующій К.В. О. І-ов. Всі насторожились, понависали в дверях, а той повилазили один одному на плечи, щоби побачить начальника. Ось незабаром він і явив ся. Всі затаїли духа і ждали, що то він скаже.

Підійшов, поздоровкав ся, а далі й почав: „І так, братци, урвалось терпіння, доволно відеть і слішать все те муки, страданія і всякія нечеловеческія зверства, чинїміє заклятим нашим ворогом Австрійцем над нашими братами Славянами. Переполнілась чаша, доволно мук, доволно зверскіх угнетеній, якія терпят наші братья в Галїції“... і т. д., і т. д. А в завершеннє промовив: „Поєдете братци, то увідіте... Там єсть Поляки, Чехи і такіє ж саміє рускіє, как і ви... Там увідіте, как їх угнетають... А тепер, благословляю вас і желаю вам победи і вернуть ся домої здоровими“...

Потяг рушив і поїхали ми братів визволяти. Тяжко було розлучати ся, та щож зробиш,—така наша доля. Тай не до того тепер було: там десь ще тяжче людям доводить ся, треба їхати, бо вони ж такі люде, як і ми, і треба їх визволити... Гук, брязкіт, шипотїння паровоза і весь той лемент від потяга, також ніби то вимовляв: „а треба, треба, вони ж такі самі люди, як і ви“...

З думок не сходили ті бідні Славяни, так вже вони запали нам в душу. Все розпитували один одного, що то воно таке за слово—Славяне і за що їх так мучать. Також росла цікавість побачити того ворога, який він. І чим ближче підїздили до границі, тим більше зростало якесь незрозуміле почуття злости, жадоби здібати ся з тими угнітателями та покарати їх за всі ті страждання, скитання, які упали на наші голови, на наше життя...

Нарешті нас висадили на близькій станції до границі і попроварили походом під саму границю Галичини. Всі з великою цікавістю почали приглядатись, яка то границя: чи воно тин там який, чи рів, чи щє... Аж ось показали ся якісь стовпи; це й була та сама границя.

Скрізь тихо, нікого не видно, хїба тільки з тутешнього села хто небуть вештав ся, та коротенько відповідав нам, що це є границя.

Потім, оповівши коротенько, з кого та як формувала ся слава Запорожська Січ та про місця її осідку, т. проф. Л-ий в довшій уступі свого реферату красно змалював внутрішню матеріальну та духову життє козаків, їх звичаї та порядки.

Помимо інших дуже цікавих подробиць товариського життя товариші довідали ся, що запорожські козаки понад усе поважали громадську волю, дуже пильно додержували ся товариських звичаїв і порядків та високо підносили карність у себе.

Наприкінці, зазначивши, що з того зразка ми можемо взяти багацько дечого користного для устрю власного життя Січового Товариства, товариш референт побажав, щоб ми зрозуміли й відчули в своїх серцях те, за що наші славні прадіди голови клали, а клали вони їх за волю України! Щоб ми відспівали в своїх молодечих грудях ту милу і референтові і нам усім річ, про яку оповідав, щоб ми добули у себе того жару, який може до того поширити наші бажання, що вони здійснять ся, бо воля народу—непереможна.

На сих сходинах прийнято до Товариства 17 нових членів; двом одмовлено. Всіх членів тепер є 210. За останні дні наспіло чимало прохань від товаришів, які працюють на робітничих командах, щоб їх прийняти до Січового Товариства, причім деякі з них прохають ся до табору, а інші бажають працювати на команді ще якийсь час. В наслідок цього одногосно ухвалено приймати до Січи й тих товаришів, які зістають ся на робітничих командах. Чотирьом січовикам товариство дозволило відіхати на роботу.

Ось переїхали й границю й побачили так давно бажаних тих бідних Славян. І лишенько ж, щож воно таке?! Люди бадьорі, здорові, оселі їхні куди не вступлять нашим, а на розмовах, то й справді чудо... Про якусь пригніченню, нелюдське знущання і муки, про які нам так багато наговорили, і гадки не було чути. Прямо аж здивовали ся. Ну нічого, думаем ми собі, це мабуть тому, що вони живуть над границею, то боять ся їх зачепати, щоб наші не бачили. Поїдемо дальше—побачимо, почуємо.

Ідемо далі. Перший, другий день і все теж. Дивно!...

Стрінули й ворогів і знов—дивно: наша мова та ще близька, наша українська...

Скоро ми почали приходити до того переконання, що як раз ми були в ролі угнітателів наших братів Українців. Переконались через прикази—забирать, грабить, руйнувать...

Все пішло в жертву визволителям... На що невинні вивіски на школах та урядових інституціях і те приказували палить, бо якоюсь „мужицькою мовою“ були написані... А що вже дісталося тим книжкам „мужицьким“ то й казати тяжко... Але як не була скажена їх лютість все таки ми дещо затаїли, навіть аж сюди до полону занесли,

Чергові січові гімнастичні вправи у суботу 3. січня не відбули ся, бо сей час використано на те, щоб перенести з таборового цехгауза в помешканне Січи січову уніформу.

Січовик С. К.

Кооперативна Чайня. 4. лютого, в неділю, о першій годині по обіді, мала чайня загальне зібранє членів—пайщиків. По прочитаню протокола попереднього загального зібраня, управа і члени ревізійної комісії дали звіти зі своєї діяльності. Вибрано 3 членів управи на місто вибувших по черзі та 6 членів ревізійної комісії. Зиск за січень місяць в сумі 641 мар. 08 фен. обернено на слідуєчі ціли: дивіденд на пай по десять феників—169 м. 70 ф., на волинські школи (25%)—75 м., до запасного капіталу—21 м. 68 ф., на т-во „Воля“—15 м., на фонд українського сина в українській гімназії 10 м., на українських дітей, котрі з окупованих українських земель і находять ся в таборах осередніх держав—50 мар., на таборову школу 134 м. 85 ф., на пам'ятник помершим т. т. у Вецлярі—84 м. 85 ф., нагороди управі—75 мар. і відчислено із запасного капіталу нагороди бувш. члену управи чайні т. З-ву, який в попередніх місяцях працював для чайної і не одержував за-помоги—5 мар.

В кінці зборами порушено, щоб назву „Кооперативна Чайня у Вецлярі“ замінити новою. По недовгій дискусії одногосно ухвалено переіменити на назву: „Кооперативна спілка „Громада“.

бо як не кажіть, по їхньому хоч і мужицька, а для нас, Українців, багато вона дорожча, ніж їхня—„панська“ книжка...

Так ось за що ми бемо ся!...

„Там—мовляв—ви увідіте, как їх угнітають“. А ми й повірили тоді красномовним словам „визволителя“.

Гірко ми помилились. Не визволяти нас гнали, а грабить, нищить, руйновати людей і людське добро в цілях хижацьких плянів Московщини...

Невідомий.

Купуйте Памяткову Книжку

КАЛЕНДАРЬ

— на 1917 р. —

СОЮЗА ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ

500 стор. друку — 103 ілюстрацій

ціна 1 марка.

Замовляти по адресі „Громадської Думки“:

Wetzlar. Ukrainischer Unterrichts-Ausschuss.

Lagerzeitung.

Збори тривали дві години. На зборах було присутніх 230 членів, а велика більшість членів свідки виїхали на роботу.

Збори пройшли дуже гарно.

Пайцик Таємний.

ВІЙНА.

(від 31. січня до 4. лютого 1917. р.)

Бої на усіх фронтах припинилися ізза морозів і сильних снігових завірюх.

В Галичині коло Нараївки німецькі Сакси вдерлися до російських окопів і взяли 69 салдатів до неволі та один скоростріл.

На французькому фронті бувають перестріли артилерією над Соммою і інших місцях. Німці взяли 32 людей до полону. В прочім—всюди спокій.

Вісти з Росії й зі світа.

ВІЛЬНІ ДОРОГИ ДЛЯ НЕВТРАЛЬНИХ.

З німецького проголошення заострення боротьби підводними суднами для замкнення моря до Англії, Франції й Італії виходить, що неутральні кораблі можуть плисти тільки на власну відповідальність в тих областях і звязок з воюючими державами почвірного порозуміння є перерваний. Тільки Америка має право виїмкове, що тижня вислати пасажирний корабель до полудневих берегів Англії, але з тим, що не буде перевозити ніяких пересуджених для війни предметів. Виходить із того, що вся доставка оружжя і матеріалів воєнних мусять припинитися. Замкнений буде англійський Суезський канал та море.

Три скандинавські краї і Голяндія мусять опливати Англію через Німецьке море на океан, щоби дістатися до Іспанії і до Середземного моря. Доступ до Греції допускається тільки вузькою смугою на 20 миль; звязь з Америкою для неутральних є отворений горою поза Англією на півночі.

ПОЛЬЩА ГОСТРИТЬ ЗУБИ НА СХІД.

Дня 13. січня відбулося у Варшаві перше урочисте засідання провізоричної (тимчасової) державної Ради Польщі. Рада складається з мужів, іменованих почасти Німеччиною, почасти Австро-Угорщиною,—поки не прийдуть гибори і на місці іменованих засядуть вибрані члени Ради.

На врочистім засіданню промовляли: генерал Базелер від Німеччини, ген. Кук від Австро-Угорщини, а від членів Ради Вацлав Немойовський. Обидва генерали підчеркували, що першою найважливішою цілю Ради є сотворення польської армії. За те пан Немойовський сказав між иншим таке: „Ми—себто Поляки—свідомі нашої історичної місії,

яка домагається розширення наших границь на увільненні від російського панування і гравітуючі (прихильні) до Польщі області“.

Ясно, що пан Немойовський мав на думці не польські області, а українські, білоруські й литовські. Але хіба Поляки не знають, що ті області зовсім не хочуть належати до Польщі? Нехай же Польща ще бореться за се, щоби її uznали самостійною державою, а не простягає руки по чужі землі, де людність Польщу ненавидить за її панство.

УКРАЇНСЬКА МОЛОДІЖ І УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР У КИЇВІ.

„Кієв. Мисль“ з дня 21. грудня доносить: Вчора спеціальна депутація подала гор. голові заяву, в якій звертається увагу, що київська українська студентська молодіж, маючи відомість про се, що в городську управу ввішли офerti від 5 антрепренерів на аренду театру Троїцького „Народного Дому“, вважає необхідним подати свій голос у порішенню сього питання. Автори заяви як Українці й мешканці г. Київа настоюють на сїм, щоби Троїцький „Народний Дім“ був відданий українській трупі. На думку авторів заяви найбільш подповідає їх національно-культурним інтересам товариство „Український театр“. Вкінці автори заяви висказують надію, що городська дума віднесеться з увагою до голосу української студентської молодіжи.

СКРУТНЕ ЖИТТЕ В РОСІЇ.

Орловський губернатор повідомив правительство: у орловській губернії вибухли розрухи, але вони є оправдані. Забезпечення поживою є того рода, що привело людність до сього бунту. В управі панує хаос. Нафти зовсім нема, навіть будинки правительственні неосвітлені ізза недостатчі нафти. Селяни не мають нафти до молотільних машин; збіжжя пеується. Такі самі заворушення вибухли в інших губерніях. В Київі зіпсувалося 100.000 пудів муки в городських складах. Пекарі не мали иншої муки, то випікали хліб з тої зіпсутої—се викликало обурення у цілім городі. У Твері нема куска хліба: через цілий місяць трудно було доставити муки. Одесса не має цукру, 50.000 пудів пропало на желізницї, не знати де він заподівся. В Кременчузі перестали ходити електричні машини, бо зіпсувалися деякі частини і нема звідки взяти їх, щоби пустити в рух. З Петербургу пишуть таке: Нам недостає усього. М'яса нема. Цукру дають нам чотири п'ятих кілограма на місяць на одну родину. Вугле і кокс коштує вісім, а навіть десять разів більше, як давніше. Невдоволення росте, що Росія має такі багатства, а не має потрібних до життя матеріалів в столиці через недбалу організацію доставки.

САЗОНОВ РОСІЙСЬКИМ ПОСЛОМ В АНГЛІЇ.

Англійському правительству подано до відома з Росії, що Сазонов став іменованим послом у Лондоні від Росії. Одні часописи добачають в тім побіду Англії, другі—викрут правительства, що воно хоче позбути ся Сазонова з Росії на час мирових переговорів з Німечченою в справі окремого мира.

СКРІПЛЕННЄ РОСІЙСЬКОГО ФРОНТУ КОЛО ГАЛЯЦУ.

10 російських дівізій прибуло до Рені, щоби держати лінію Галяц-Рені. Галяц мають держати за всяку ціну, хочби він зовсім розсипав ся в руїни під стрілами.

РОСІЯНИ ХОЧУТЬ ВІДСТУПАТИ З ГАЛИЧНИНИ.

З Цюріху наспіла вість, проголошена в часописах, що Росіяни зачали евакуувати (опорожнювати) місто Станіславів, дали наказ купцям в Чернівцях готувати свої товари до вивозу, та навіть мають опорожнити награничне місто Хотин вже по російським боці.

ЗМІНА КОМАНДАНТА НА РУМУНСЬКИМ ФРОНТІ.

Командантом російсько-румунської армії в Румунії став російський генерал Гурко, а провід для почести віддано румунському королеви, Фердинандови.

СПІР РОСІЯН З АНГЛІЙЦЯМИ О ІСФАГАН.

Росіяни домагають ся Ісфагану на основі умови з 1912 року, бо без Ісфагану нема Росії доступу до головного шляху торговельного до Бушіре-Шіраз-Ісфаган. Тепер Англія проголошує думку, що Ісфаган і його округ мусить належати до Англії. Чи знов Англія буде Росію дякати Україною? Безперечно злякає! Росія мусить слухати.

ЗАОСТРЕНА БОРБА ПІДВОДНИМИ СУДНАМИ.

Німеччина повідомила Сполучені Держави, що в борбі о своє „бути чи не бути“ буде уживати всіх средств воєнних на морі без ніякої пощади від 1 лютого 1917 р. в окрузі Англії, Франції і Італії, та в Середземнім морі. Се дуже налякало всі краї, що лежать в тих сторонах, бо їх кораблі не зможуть наспіти до сього часу до краю і небавом буде грозити усім затопленнє.

ЗАГОВІР НА ЛЬОЙДА ДЖОРДЖА.

Викрито заговор на англійського президента міністрів Льюїс Джорджа. Досі увязнено три жінки і одного мушину, яких спроваджено до Бірмінгана.

РОСІЙСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ГОТОВЕ НА ВСЕ.

„Утро Росії“ з Москви пише: Правительство заводить зоострення кари за уличні заворушення,

бо міністер внутрішних справ думає, що небавом прийде ся сеї кари уживати супроти грізного положення в краю.

ВТРАТИ ЛІТАКІВ 1916 Р.

Обчислено втрати літаків з цілого року, які виносять 1005 по обох сторонах. Німці втратили 221, а противники 784.

ПРИГОТОВАННЯ АНГЛІЇ.

Англія готує ся на весну. Замовила 2000 літаків (аероплянів), 5-6000 гармат, 16.000 тяжких автомобілів, 40.000 тягарових возів, 12 мільонів гранатів, 200 нових лязаретів, 400.000 ліжок. Що дня видає 11 мільонів фунтів штерлінгів. Не аби-як хоче з весною Англія воювати, але чи не запізно?

МИР В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 1917 Р.?

Посли чужих держав, прийті на голяндським дворі, заявили, що мир наближає ся дуже скорим кроком і що війна не перетриває першого півроку 1917.

ВІЛЬЗОН ВИШЛЕ НОВУ НОТУ.

„Evening World“ доносить, що Вільзон задумує на ноту порозуміння відповісти новою нотою.

НЕОВМОЛОЧЕНИЙ ХЛІБ.

У деяких губерніях на Україні в селянок зістає ся хліб невимолоченим. Це помічає ся в таких губерніях, як подає „Русское Слово“ за 26. грудня м. р., як от волинська й інші сусідні з нею й поза нею. Губернське „совещаніє“, яке хоче знати, скільки то хліба мають селяне, щоб можна відібрати лишній у казну, постановило прохати вище начальство, яке б прислало партії робітників із Сартів і Китайців. Аж Азіати поможуть нашим удовам обмолотити хліб. Ще чого не було?! („Вільне слово“).

ОРГІЇ ПО РОСІЙСЬКИХ ЕТАПАХ.

У знайденим листі одного російського офіцера до сестри милосердія читаємо: „Ви починаєте своє житє в страшнім часі. В етапі, тім великим бакханалі, посеред шакалів, що за легко добутий гріш в сусідстві нашої смерти ведуть легке житє. Вони уряджують виставні бенкети, коли лютує страшна нужда. Ох, як я їх ненавиджу! Вони з своїми дівчатами проїзджають ся автомобілями, коли ми не маємо чим довести собі патронів і відвезти ранених. Се шакалі етапу, що нас живцем гризуть і нашу кров висисають. Вони використовують нашу безпомічність, коли ми мусимо боронити ся перед страшним ворогом. Вони протрачуют серед безтямних оргій гріш, призначений на скоростріли, патрони, набої і тепле одіннє“.

Листи з робітн. команд.

I.

Перше всього дуже дякую за газети, які я получаю майже дві неділі; прошу і надалі їх вислати. Газета це найкраща розвага тут, на робітничій команді. Я дуже заскучив ся за табором Вецлярм і, читаючи таборову газету, що там діється, як там гарно діло йде, здається, як би мав крила, то полетів би до Вас, до Вас всіх, дорогі брати, Українці. Дай, Боже, щоб ся війна привела нас, Українців, до чогось кращого, щоб ми не були більше попихачами, та наймитами! Передайте од мене всім землякам-Українцям сердечний привіт і щирю подяку за їхню працю на користь дорогої нам України!

При сьому посилаю одну марку (метеликами) і прохаю Вас, як найскорше вислати мені Календар на 1917 р., виданя Союзу Визволення України.

Полон. Павло К-чук.

II.

Дякую за часописі й за книжки. Як маю хоч одну минуту вільну, то усе читаю їх. Одна назва „Україна“ кидає мосвофілів у пропасницю. Я, наскільки вмію, поясню товаришам про те, як ми мусимо бороти ся, аби здобути волю для нашого народу. Дуже добре, що товариші і в чужому краю працюють, щоби відкрити очі несвідомим людям.

Полон. Українець Ем. П-ка.

III.

Поздоровляю Вас і всіх товаришів таборової організації Союзу Визволення України з Новим Роком! Бажаю Вам величезного успіху у добрій і святій сій праці, щоби вона поширювалась і зворушувала усіх нас до сього святого діла.

Я взнав, що наша часопись перемінила свою назву „Просвітний Листок“ на „Громадську Думку“. Жертвую на ширенне „Громадської Думки“ 1 марку.

Редакції дякую за поздоровлення нас робітників з Святим Різдом. Дай, Боже, щоби слова Ваші полинули до самого Бога та щоби наша Громадська Думка гриміла й на вільній Україні!

Антон Д-ін.

Таборовна книгарня

має слідуочі книжки, які можна виписувати на робітничі команди через редакцію:

Календар на 1917 р. (Памяткова книжка)

С. В. У. з 103 малюнками . . . 1 м. — ф.

Т. Шевченко. Кобзар 1 ч. в оправі . . . 1 „ — „

2 ч. в оправі . . . 1 „ — „

Б. Барвінський. Звідки пішло імя
Україна? . . . — „ 5 „

М. Водзяк. Наша рідна мова . . . — „ 5 „

Памяти Івана Франка . . . — „ 40 „

Краснов. Що тепер діється в Росії? . . . — „ 5 „

Олександр Скоропис. Значінне самостійно-
ної України для европ. рівноваги. . . — „ 5 „

Іван Крип'якевич. Українське військо (з малюнками) . . . — „	10 „
М. Лозинський. Галичина в життю України . . . — „	15 „
А. Полуботок. З минулого . . . — „	5 „
. . . Дідова казка . . . — „	5 „
Видання полонен. Захальвна книжочка. — „	10 „
. . . Як определити вагу живої худоби . . . — „	15 „
. . . Т. Шевченкові в 102 роковини його уродин . . . — „	10 „
. . . Мод. Менцінському . . . — „	5 „
Заклинський. Що треба знати кождому Українцеві? . . . — „	5 „
. . . Світогляд І. Франка . . . — „	5 „
Б. Лепкий. З історії української літера- турн . . . — „	10 „
І. Шипманов. Роля України в болгарсь- кім відродженню . . . — „	5 „
Видання С. В. У. Наша пісня . . . — „	15 „
. . . Українські колядки . . . — „	5 „
Орест Кириленко. Українці в Америці . . . — „	15 „
С. Томашівський. Церковний бік українсь- кої справи . . . — „	5 „
Льонгін Цегельський. Русь-Україна, а Московщина-Росія . . . — „	30 „
Поліглот Кунце. Русин-Українець в Німеч- чині (розмови) . . . — „	50 „
М. Грушевський. Як жив український на- род (з малюнками) . . . — „	25 „
В. Гнатюк. Національне відродженне ав- стро-угорських Українців . . . — „	20 „
Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндсь- ке питання . . . — „	30 „
Євген Левицький. Листи з Німеччини . . . — „	20 „
Видання загально-української культурної ради. Слово о полку Ігоревім . . . — „	20 „
М. Богданович. Білоруське відродженне . . . — „	10 „
Святе письмо нов. завіту (Євангелія) . . . 1 „ — „	
Онуфрій Солтис. Буквар для самоуків в оправі . . . — „	50 „
Онуфр. Солтис. Буквар для самоуків без оправі . . . — „	30 „
Богдан Лепкий. Чекає нас велика річ. з 10 образками. . . — „	20 „
Видання полон. Раштат. таб. Стінний календар . . . — „	5 „
Проф. Волод. Антонович: Хмельниччина в повісти Г. Сенкевича. . . — „	40 „
Адреса редакції: Wetzlar. Unterrichts-Ausschuss Lagerzeitung.	